

‘Samen kom je verder’

Tips voor een succesvolle samenwerking
tussen agrarische collectieven en TBO's

Minette Straver- van de Wetering
Coöperatief Collectief ANB West-Brabant

Jochem Sloothaak
Brabants Landschap

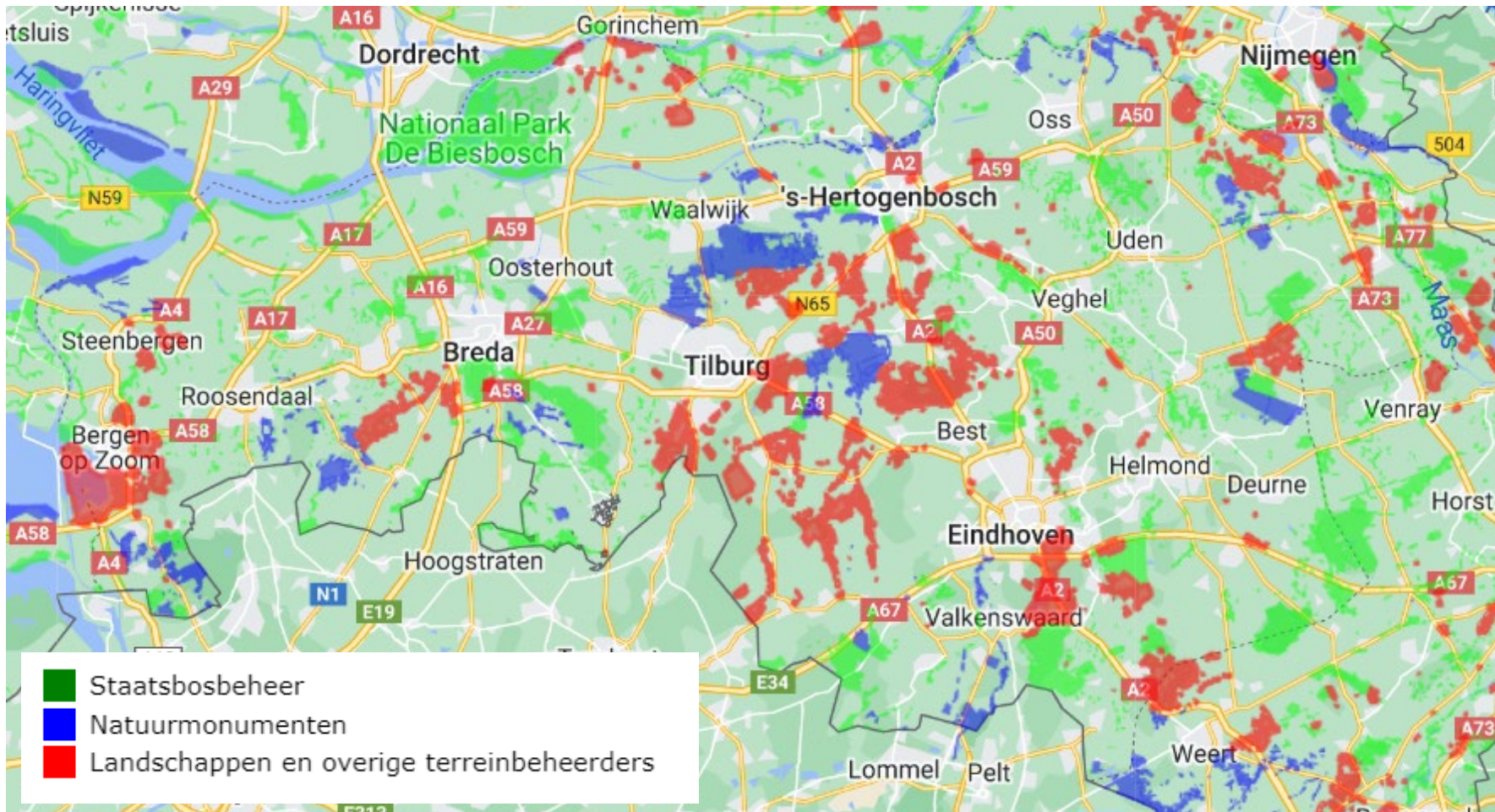
An aerial photograph of a water treatment facility. The facility consists of several large, interconnected ponds and channels. The water in the ponds is dark, indicating it is being treated. A yellow excavator is visible in one of the ponds, likely performing maintenance or construction work. The surrounding area is a mix of green fields and brown, tilled soil. The text "Wie kent een TBO?" is overlaid on the image in a large, black, sans-serif font.

Wie kent een TBO?

A rural landscape featuring a dirt path on the left, a field of green grass in the foreground, and a dense forest of tall trees in the background. The sky is bright and clear.

Waarin verschilt een
collectief van een TBO?

Samen een brede achterban

Invloedrijke 'stem' naar overheden

Patrijs profiteert van maatregelen Altena

Op twee pachtpercelen van de gemeente Altena aan de Roef in Sleeuwijk zijn in 2016 maatregelen (aanleg van akkerranden, bloemblokken, keverbanken en patrijshagen) genomen die bijdragen aan de verbetering van de biodiversiteit. De gemeente vindt die maatregelen belangrijk en heeft daarom nu besloten bij de uitgifte van de twee percelen de instandhouding van de maatregelen als verplichting op te nemen.

Sinds 2016 loopt het internationale Interreg PARTRIDGE-project. Organisaties uit Nederland, België, Duitsland, Schotland, Engeland en Denemarken werken in tien gebieden aan het behoud van de patrijs en andere akkervogels. Het project is gestart om de achteruitgang van de patrijs te stoppen en 30% meer biodiversiteit te realiseren.

Gemeente Altena
Sandra van Tilborg
telefoon 0183 – 51 68 17
s.vantilborg@gemeentealtena.nl

Impuls voor Brabantse agrarische natuur en landschap

13-10-2022 | Natuur en landschap

De provincie wil een beter leefklimaat creëren voor de flora- en fauna in het agrarisch gebied. Tegelijkertijd voelen steeds meer agrarische ondernemers zich verantwoordelijk voor de kwaliteit van de leefomgeving. Daarom is er sinds 2016 subsidie beschikbaar voor agrariërs voor het versterken van diverse soorten leefgebieden. Vanaf 2 november 2022 is 37 miljoen euro subsidie beschikbaar voor een periode van 6 jaar om de natuur in agrarische gebieden te verbeteren.

Gezamenlijke brief Manifestpartners aan formerende partijen in Brabant

Gepubliceerd op 23 juni 2021

De Manifestpartners roepen de formerende partijen in Noord-Brabant op een agenda te zetten voor de langere termijn. Een versnelling en versterking op klimaat, energie, natuur, water en landbouw is dringend wenselijk, aldus de brede coalitie van Brabantse organisaties.

In een [gezamenlijke brief](#) vragen de Manifestpartners Provinciale Staten om verder te kijken dan de resterende termijn van deze bestuursperiode. Een duidelijke bestuurlijke agenda voor de komende zes jaar achten zij raadzaam vanwege de grote urgenties op maatschappelijke opgaven rond klimaat, energie, natuur, water en landbouw.

Invloedrijke 'stem' naar overheden

Inbreng en gebruik van natuurgronden

Natuurmonumenten: 2.700ha aan +/- 190 pachters
Brabants Landschap: 5..100ha aan +/- 400 pachters
Staatsbosbeheer: 6.300ha aan +/- 500 pachters

Met name kruiden- en faunarijk grasland (en akkers)

Trend: aantal pachters loopt terug, maar areaal blijft gelijk of neemt zelfs toe. Afhankelijkheid neemt ook toe.

Herstel (historische) cultuurlandschappen

Patrijzen keren terug in Brabantse Struikwaard

Nieuws · 31-08-2016 · leestijd 2 minuten · [bewaren](#)

toograaf: kasteelheertje

2013 was het Jaar van de Patrijs. Op in
(o.m. Gelderland, Groningen, Noord-Br
achteruitgang van de patrijs een halt t
substantieel werd verbeterd, was er v
Struikwaard bij Giessen.

De patrijs is een ernstig bedreigde vog
intensief gebruikte boerenland. Het m
grasland, zonder bloemen en kruiden,
patrijzenpopulatie in Nederland is weg
de Nederlandse akkers rondscharrelde

Prijs voor biodiverse dijk Afgedamde Maas

02-04-2020, 10:40

De dijk langs de Afgedamde Maas bij Rijswijk (gemeente Altena) valt in de prijzen als toonbeeld van biodiversiteit in het rivierlandschap. Waterschap Rivierenland nomineerde Brabants Landschap, dat de dijk onderhoudt.

In het gebied liggen bos, een oeverwaluwand, de buitendijkse Struikwaard en 14 hectare dijk. Achter de dijk ligt boerenlandnatuur. De dijk wordt onderhouden als onderdeel van landschap en ecosysteem langs de rivier. Dat levert plantensoorten op als de bijenorchie en knikkende distel, insecten als de roodzwarte dubbeltand en de donkere wespbij en akkervogels als de patrijs.

Kennisuitwisseling over beheer

- Inrichting
- Bemesting
- Maaien
- Afvoeren & verwerking van maaisel
- Type beweiding

Andere eisen per natuurtype (bijv. vochtig schraalland of glanshaverhooiland)

Melkveehouders, zuivelverwerkers en natuurbeheerders zien kruidenrijk grasland als een belangrijk onderdeel van een meer natuurinclusieve landbouw. Het draagt immers bij aan het verbeteren van de biodiversiteit én levert een positieve bijdrage aan de agrarische bedrijfsvoering. Maar het ene kruidenrijke grasland is het andere niet. In de praktijk zijn er verschillende doelen en vormen van kruidenrijk grasland. Boeren en natuurbeheerders hebben veel vragen over de toepassing van kruiden in grasland, waaronder de realisatie, het beheer en de voordelen voor bedrijf en biodiversiteit.

— Astrid Manhoudt, Anne Jansma en Coaltske Iepema (Hogeschool Van Hall Larenstein), Jan-Paul Wagenaar (Louis Bolk Instituut)

> Hoe het grasland er idealiter uit ziet en met welke plantensoorten, hangt af van het doel dat de veehouder, landgoedeigenaar of natuurbeheerder heeft. Grasland met een *biodiversiteitsdoelstelling* wordt idealiter zo beheerd dat er zoveel mogelijke verschillende soorten kruiden en grassen aanwezig zijn. Het maai- en bemestingsbeheer is zodanig dat kruiden de kans krijgen om te bloeien en zaad te zetten. De vegetatie heeft een open structuur, waardoor het grasland 'doorwaarder' is voor weidevogelkuikens en zij efficiënt voedsel kunnen verzamelen. Door tijdens het hele groeiseizoen een gevarieerd aanbod aan bloeiende kruiden te hebben, neemt bovengronds de diversiteit aan insecten toe. De diversiteit bovengronds zorgt voor een gevarieerd bodemleven ondergronds en levert een gevarieerd voedselaanbod voor typische boerenlandvogels als wulp, grutto, tureluur, Kievit, scholekster, patrijs en veldleeuwerik. Op graslanden met een *agrofunctionele doelstelling* wordt een mengsel van productieve grassen en een beperkt aantal kruiden ingezaaid. Deze graslanden worden vaak net als productiegrasland vier of vijf keer per jaar gemaaid, maar met een aangepaste bemesting. De reden om voor dit beheer te kiezen verschilt. Vaak i

productie gecombineerd met aanvullende voederkwaliteiten, maar ook de droogterresistentie kan een rol spelen. Daarnaast spelen ook maatschappelijke en bedrijfseconomische aspecten een rol. Sommige melkfabrieken bieden een meerprijs op de melk als er kruiden worden ingezaaid. Ook scheelt het kosten voor kunstmest.

Biodiverse graslanden in de praktijk
Ondanks de goede intenties van de beheerder is de omschakeling naar biodiversie graslanden niet eenvoudig en valt het aantal soorten grassen en kruiden in de praktijk vaak tegen. In het kader van het project Koeien en Kruiden in Friesland hebben wij de botanische samenstelling van meerdere percelen verschaald kruidenrijk grasland (ANLb-beheerpakket kruidenrijk grasland) in kaart gebracht. In figuur 1 staat een voorbeeld van een bedrijf op klei. Dit hebben we vergeleken met de botanische samenstelling van twee gangbaar beheerde percelen op hetzelfde bedrijf. Op de kruidenrijke graslanden vonden wij naast Engels raai gras veel ruwbeemdgras, gestreepte witbol en zachte dravik. Die werden niet aangetroffen op de gangbare percelen. Ook klaver, paardenbloem en klaproos (samen met kniandraai) werden veel

Impact van maatregelen of regels op boerenbedrijven

Nieuwe GLB-regels

‘Bodem en water sturend’ & ‘Teelt volgt peil’

Tijdelijke braak voor akkervogels

Aanleg van heggen en struweel op landbouwgrond

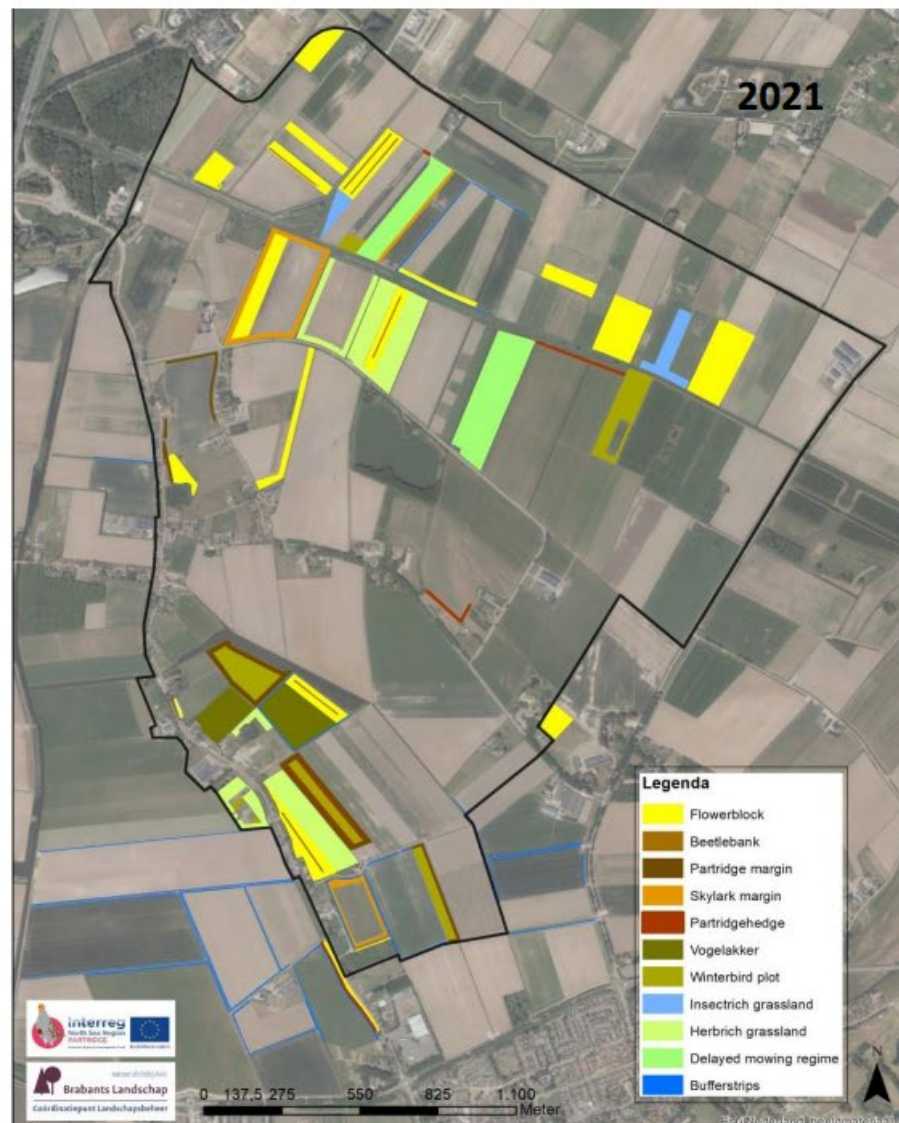
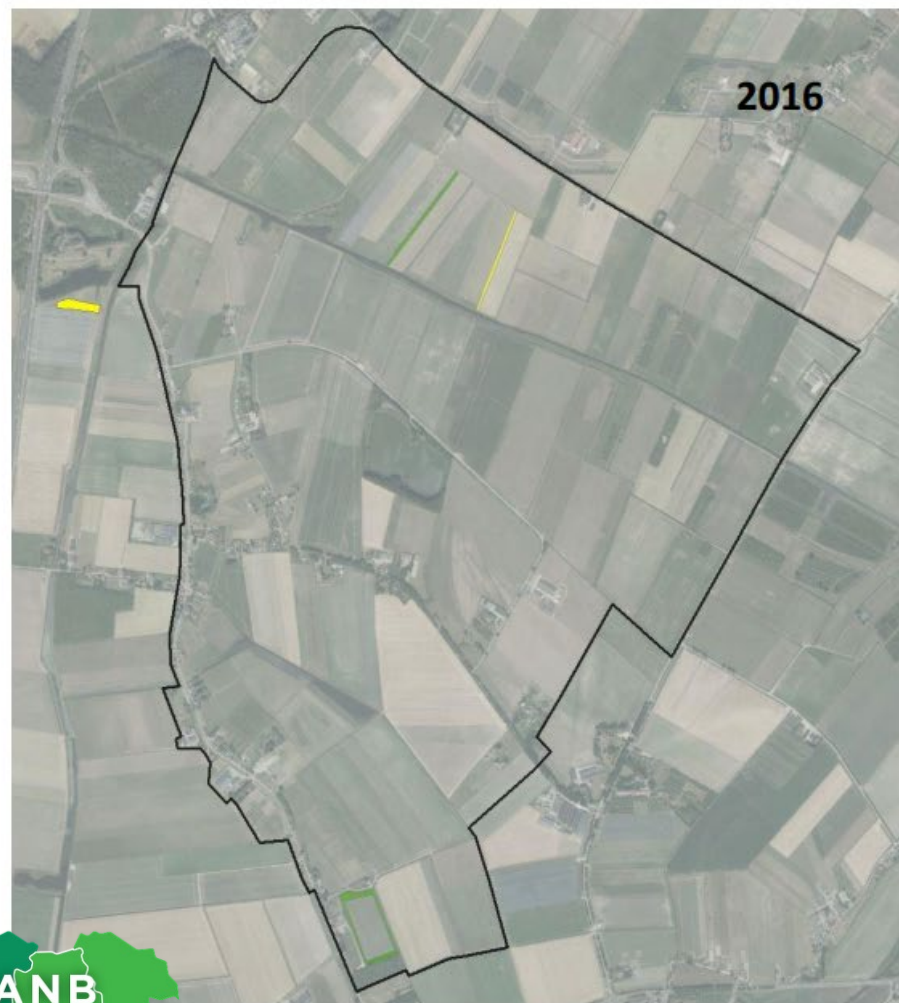
Extensiveren / meer natuurinclusief? Dan meer grond nodig

Inpasbaarheid van keverbanken en bloemenblokken

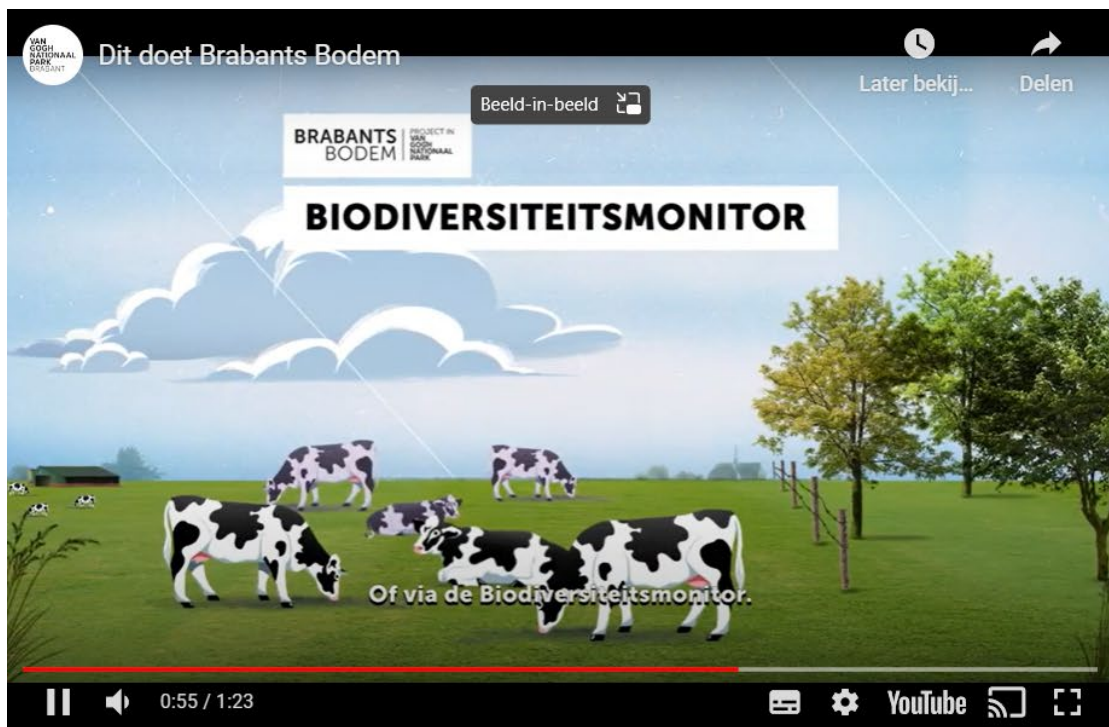
Versterking ecologisch 'geweten'

Omvang, variatie en dooradering van agrarisch natuurbeheer

Ecologisch 'geweten'

Plaats voor 150 nieuwe deelnemers uit heel Brabant

Dankzij de positieve resultaten en de toekenning van een versnellingsfiche vanuit het ministerie van LNV kan de BBM opgeschaald worden. Provincie Noord-Brabant heeft alle voorbereidingen getroffen om de BBM op te schalen met 150 nieuwe deelnemers. De aanmelding start op 10 februari en loopt tot en met 10 maart 2023. Hoewel de BBM gestart is als een project in het gebied van Van Gogh NP, kunnen nu melkveehouders uit heel Noord-Brabant zich aanmelden.

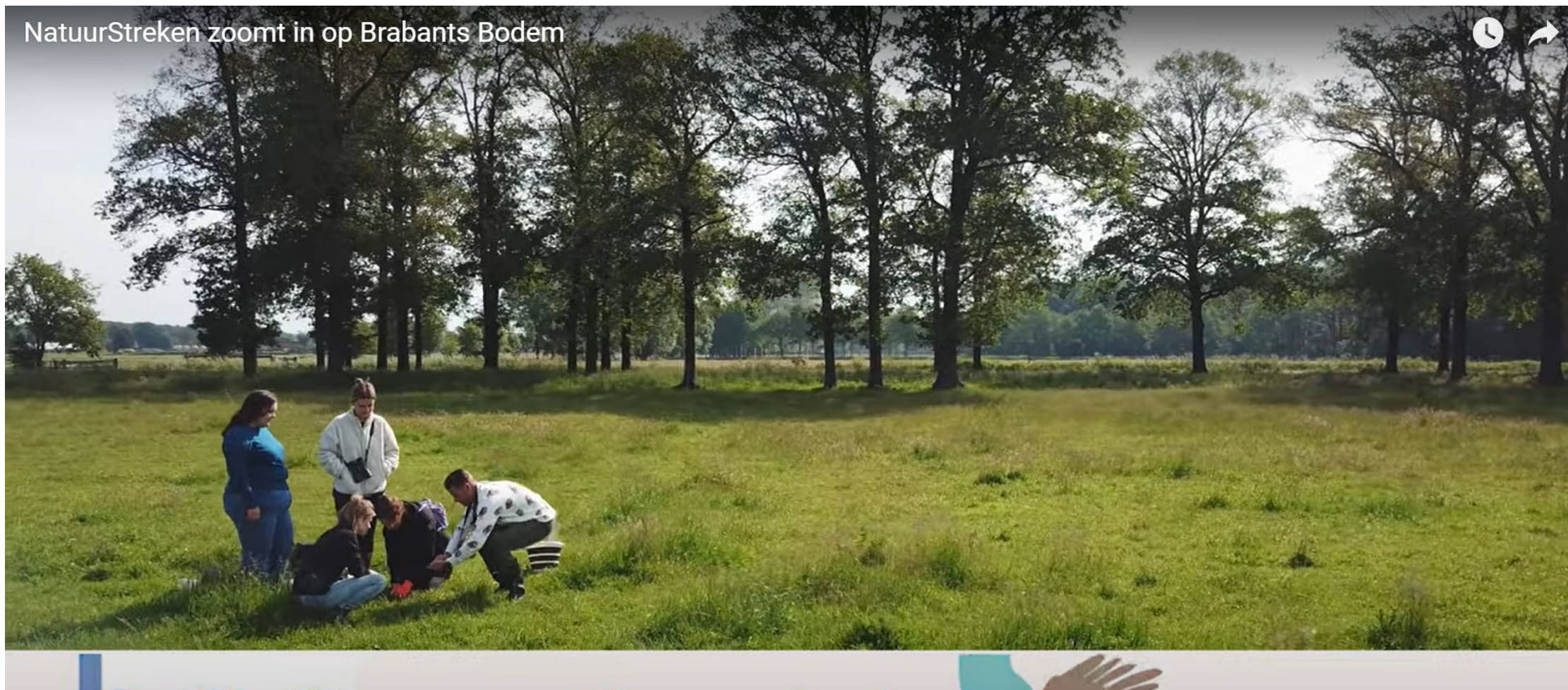
[Meer info via de collectieven](#)

Plus in bodem,
biodiversiteit en
landschap

Plus in
verdienmodel

Brabants Bodem

has
hogeschool

earthwatch
EUROPE

Maas
Praktisch in

natuur dichtbij huis
Brabants Landschap

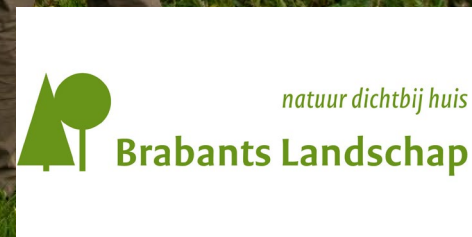

Interreg
North Sea Region
PARTRIDGE
European Regional Development Fund

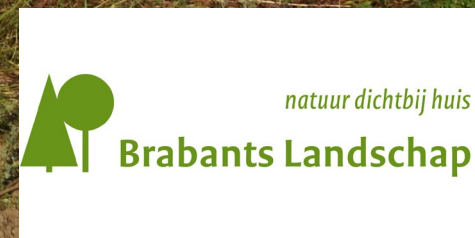

EUROPEAN UNION

Monitoring

(Natuur)werkdagen organiseren

Nestbescherming

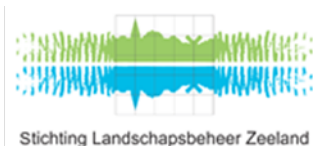

Vele zaaltjes en veldbezoeken...

Stichting ZeeBra

- Stichting ZeeBra is een samenwerkingsverband van 5 partners voor ondersteuning van agrarisch natuurbeheer in Brabant en Zeeland
- Stichting ZeeBra wordt ingehuurd door 3 Brabantse collectieven en PolderNatuur Zeeland
- Activiteiten
 - algemene coördinatie Brabant en Zeeland m.b.t. het gehele werkveld
 - coördinatie activiteiten collectieven (4 personen)
 - maatwerkadvies en ondersteuning bij beheermonitoring, GIS,

ErvenPlus

‘Samen kom je verder’

Vragen?

Minette Straver- van de Wetering
Coöperatief Collectief ANB West-Brabant

Jochem Sloothaak
Brabants Landschap